

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Epätyypillinen työ ja alustaosuuskunnat teollisuuden digitalisaatiossa”**(oma-aloitteinen lausunto)**

(2022/C 152/06)

Esittelijä: **Giuseppe GUERINI**Toinen esittelijä: **Erwin DE DEYN**

Komitean täysistunnon päätös	25.3.2021
Oikeusperusta	Työjärjestyksen 32 artiklan 2 kohta Oma-aloitteinen lausunto
Vastaava elin	Neuvoa-antava valiokunta ”teollisuuden muutokset” (CCMI)
Hyväksyminen CCMI:ssä	10.11.2021
Hyväksyminen täysistunnossa	8.12.2021
Täysistunnon nro	565
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	219/0/10

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Digitaalinen alustatalous on voimakkaasti laajeneva ilmiö, joka ylittää Euroopan unionin rajat. Ilmiön laajentumisen myötä myös näiden alustojen kautta työtä tekevien työsuhteiden muotoja on tullut lisää: itsenäinen ammatinharjoittaminen, pätkätyöt, yksilölliset työsopimukset. Työntekijöiden muodostamat osuuskunnat voivat tarjota tässä suhteessa oivallisen välineen digitaalisten alustojen kautta luotujen työsuhteiden vakauttamiseksi.

1.2 ETSK pitää ilmiön merkityksen huomioon ottaen hyödyllisenä ja tarpeellisenä, että Euroopan unioni ja jäsenvaltiot koordinoivat asianmukaisen sääntelyn täytäntöönpanoa, jotta voidaan taata tasapaino innovaatiotarpeiden ja digitaalisten alustojen työntekijöiden suojelun välillä, kuten ehdotetuissa asetuksissa digipalvelu- ja digimarkkinasäädöksistä tehdään kuluttajien ja käyttäjien osalta.

1.3 Digitaaliset alustat edistävät myös sellaisten uusien yritysmuotojen kehitystä, jotka voivat laajentaa monien ihmisten mahdollisuuksia aktiiviseen osallistumiseen uusilla digitaalisilla markkinoilla. Näistä yritysmuodoista erityisesti osuuskunnat voivat edistää laaja-alaista osallistumista digitaalisten alustojen hallintaan.

1.4 Osuuskuntamuoto tarjoaa mahdollisuuden kehittää itsenäisten ammatinharjoittajien perustamia yrityksiä osuuskunnan jäsenten pyrkiessä säilyttämään riippumattomuutensa ja luovuutensa ja parantamaan samalla omia tulojaan, työolojaan ja -ehtojaan ja sosiaalisen suojelun saatavuutta ja välttämään epätyypillisiä työsuhteen muotoja.

1.5 ETSK panee merkille, että osuuskuntamuodossa voidaan yhdistää digitaalisten alustojen ominaisuudet osuuskuntatyön organisointimalliin, mutta se mahdollistaa myös olosuhteiden niin vaatiessa sen, että osuuskunnan jäsenet säilyttävät työntekijän aseman, jolloin heillä on työehtosopimusten työntekijöille tarjoama täysi suoja.

1.6 ETSK kannustaa Euroopan komissiota, EU:n jäsenvaltioita ja työmarkkinaosapuolia esittämään aloitteita, joilla voidaan edistää alustaosuuskuntien kehitystä. Uusien tekniikoiden avulla ne voivat tukea yrittäjyyttä kokoamalla nuoria työntekijöitä ja yrittäjiä osuuskuntiin.

1.7 Näiden aloitteiden tehokas täytäntöönpano edellyttää kaikkien sidosryhmien osallistumista, ja tästä syystä työmarkkinaosapuolten vuoropuhelulla voi olla ratkaiseva rooli. ETSK onkin valmis osallistumaan alustaosuuskuntien edistämiseen.

1.8 Valtioiden rajoilla ei ole merkitystä digitaalisille alustoille. Lisäksi Euroopan alueella sovelletaan alkuperämaaperiaatetta. Näiden aloitteiden onnistuminen riippuu siitä, vallitseeko asiaan liittyvistä kysymyksistä yhteisymmärrys ja onko soveltaminen yhdenmukaista. ETSK kehottaa kiinnittämään huomiota siihen vaaraan, että sisämarkkinat pilkkoutuvat, mikä olisi haitallista sekä alustoille että niiden työntekijöille.

1.9 ETSK:n mielestä olisi hyödyllistä tehdä Euroopan digitaalistrategian toteuttamisen yhteydessä aloitteita, joilla tuetaan digitaalisia alustoja hallinnoivien osuuskuntien perustamista. Näin voitaisiin muun muassa edistää digitaalipalvelujen, tiedon ja teknisten infrastruktuurien yhteisomistusta ja mahdollistaa siten taloudellisen toimintaympäristön monipuolistaminen ja taloudellisen demokratian yleistymisen.

1.10 ETSK panee merkille, että osuuskunnat riippumattomina organisaatioina, joihin ihmiset ovat liittyneet vapaaehtoisesti yhteisten sosiaalisten, taloudellisten ja kulttuurillisten tarpeidensa täyttämiseksi demokraattisen ja osallistavan organisaation kautta, tarjoavat mielenkiintoisen ratkaisun nimenomaan digitaalisten alustojen hallintoihin ja demokraattiseen valvontaan liittyviin ongelmiin.

1.11 ETSK kehottaa Euroopan komissiota laatimaan ehdotuksensa alustatyöntekijöiden sääntelystä niin, että kiinnitetään huomiota ja suhtaudutaan avoimesti innovointiin, joka edistää yritysten kilpailukykyä, unohtamatta kuitenkaan työntekijöiden oikeuksien suojelua. Erityisesti on varmistettava, että digitaalisille alustoille työtä tekeville on koulutusta ja valmiudet ymmärtää ja valvoa paremmin sitä, miten työntekijöiden rekrytointia sääteleviä algoritmeja sovelletaan.

2. Johdanto ja tausta

2.1 Digitalisaatio on saanut keskeisen, strategisen aseman talouselämän ja yritysten nopeassa muutoksessa. Se ulottuu kaikille toiminnan aloille ja vaikuttaa tuotteiden ja palvelujen koko arvoketjuun, jossa on mukana sekä suuria että pien- ja mikroyrityksiä. Sen työelämään uusien mahdollisuuksien ja uusien haasteiden muodossa tuomat seuraukset ovat merkittäviä sekä sisällöllisesti että muutosten nopeuden kannalta.

2.2 Nopean digitalisaation seurauksena syntyy uusia työjärjestelyjä ja uusia liiketoiminnan organisoinnin muotoja. Alustatyö edellyttää muun muassa uusia ja joustavia ratkaisuja, joita ei välttämättä pystytä sääntelemään nykyisissä oikeudellisissa kehyksissä.

2.3 Meneillään oleva nopea muutos on paljastanut puutteita oikeusvarmuudessa, joten työmarkkinaosapuolten vuoropuhelulla ja keskitetyllä sopimisella on tärkeä merkitys neuvoteltaessa uusista säännöistä digitaalisilla alustoilla tehtävää työtä varten. Monet jäsenvaltiot ovat pyrkineet selkiyttämään digitaalisten alustojen kautta työskentelevien työntekijäasemaa. Euroopan komission sääntelytoimilla olisikin edistettävä sopimuksia, jotka voivat mukautua työmarkkinoiden muutoksiin, samalla kun varmistetaan työntekijöiden sosiaalisen suojelun edellyttämät takeet.

2.4 Vaikka digitaalisten alustojen ilmiö sisältää monenlaisia malleja, joihin voi kuulua verkkoyhteisöjä, verkkokauppa- ja palvelu- ja rahoituksen välityspalvelujen verkkosivustoja tai pääsyn tarjoamista resursseihin ja tietoon sekä niiden hallintaa, tässä lausunnossa otetaan lähtökohdaksi erityisesti työhön liittyvä näkökulma ja käsitellään etenkin yrityksiä, jotka toimivat sovellusten tai verkkosivustojen kautta. Erityisen huomion kohteena on osuuskuntamuotoisten digitaalisten alustojen ainutlaatuinen malli.

2.5 Euroopan komissio tutkii parhaillaan alustatyön vaikutusta alustatyöntekijöiden työoloihin ja -ehtoihin kuulemismenettelyssä, jonka ensimmäinen vaihe käynnistettiin 24. helmikuuta 2021 ja jonka toinen vaihe toteutettiin 15. kesäkuuta – 15. syyskuuta 2021. Näissä kuulemisissa komissio pyytää työmarkkinaosapuolia ottamaan kantaa siihen, onko asiasta aiheellista antaa lainsäädäntöä. Kuulemisissa eritellään seitsemän toiminta-alaa: 1. työsuhteen laatu, 2. työolot ja -ehdot, 3. sosiaalisen suojelun saatavuus, 4. mahdollisuudet edustukseen ja keskitettyyn sopimiseen, 5. rajatylittävä ulottuvuus, 6. algoritmien hallinta ja 7. jatkuva koulutus ja ammatilliset mahdollisuudet alustojen kautta työskenteleville.

2.6 Digitaaliset alustat muodostavat ”virtuaalisen tilan”, jossa tapahtuu vuorovaikutusta ja tietojenvaihtoa, jotka ovat paljon enemmän kuin pelkkää kysynnän ja tarjonnan kohtaamista. Ne voivat harjoittaa yhä tarkempaa valvonta- ja vaikutusvaltaa työntekijöihin, palveluntarjoajiin ja käyttäjiin ja tarjota uusia palveluja asiakkaille sekä uusia työllistymismahdollisuuksia. Tämä on mahdollista profiloitijärjestelmien ja tietojen laajan käytön avulla, kun alustoja hallinnoivat toimijat käyttävät tekoälyjärjestelmiä ja tiettyjä algoritmeja.

2.7 Alustat harjoittavat pitkälle vietyä markkinointia, joka luo alustoilla toimiville ihmisille mielikuvan siitä, että he ovat toimijoita yhdenvertaisessa horisontaalisessa prosessissa. Ne esiintyvät suorina, ilman välittäjää toimivina kohtaamispaikkoina ja määrittelevät itsensä sellaisiksi. Todellisuudessa ne eivät kuitenkaan ole koskaan täysin hajautettuja eivätkä neutraaleja, vaan ne ovat itsessään aktiivisia toimijoita välittäjinä, ja niillä on tarkoin määritetty hierarkia, joka ei tosin ole useinkaan ilmeinen.

2.8 Vaikka erityyppisistä työllisyyden muodoista on olemassa kattava unionin lainsäädäntö ja kansallinen lainsäädäntö, näitä lainsäädäntöpuutteita ei ole aina helppo soveltaa alustoihin. Tiedotusta, työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua ja keskinäistä oppimista olisi edistettävä, jotta voidaan helpottaa ja tukea digitaalisten alustojen vakaata ja kestävää kehitystä yhteistyön ja luottamuksen lisäämiseksi digitaalimarkkinoiden toimijoiden välillä. Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelulla ja keskitetyllä sopimisella voidaan säännellä nopeasti muuttuvia tilanteita paremmin kuin hätiköidyillä lainsäädäntötoimilla, jotka saattaisivat haitata innovointia.

2.9 On kuitenkin selvää, että tarkoituksenmukaisessa sääntelyssä tulee antaa tilaa digitaalitekniikkojen pohjalta kehitettävälle suurille innovaatioille ja työntekijöiden oikeuksien tunnustamiselle näissä uusissa työn organisoimisen muodoissa. Muutoksiin reagoiminen tarkoittaa sitä, että ohjataan aktiivisesti kehitysmallia, jossa on näkemyksemme mukaan kiinnitettävä erityistä huomiota ympäristöön ja yhteiskuntaan.

2.10 Koko maailmassa käynnissä olevassa digitalisaatiossa on otettava kaikilla tasoilla huomioon toimenpiteet, joita tarvitaan, jotta voidaan tukea kestävä, tarkoituksenmukaisessa ja selkeässä eurooppalaisessa sääntelykehityksessä säännellyn digitalisaation kehitystä digitaalimarkkinoiden eri toimijoiden ja erityisesti alustoja edustavien toimijoiden hyväksi. Unionin toimielimet ovat ryhtyneet paneutumaan tähän aiheeseen eri näkökulmista ⁽¹⁾, ja ETSK on jo laatinut useita lausuntoja verotukseen ⁽²⁾, digitaalimarkkinoiden sääntelyyn ⁽³⁾ ja työhön ⁽⁴⁾ liittyvistä kysymyksistä.

2.11 Työolojen ja -ehtojen yleisesti muuttuessa yhä useammat ihmiset päätyvät tilanteeseen, jossa he tarjoavat palveluja itsenäisinä ammatinharjoittajina digitaalisten alustojen kautta. Tämä käy ilmi Euroopan komission tammikuussa 2021 julkaisemasta vaikutustenarvioinnista ⁽⁵⁾. Tarkoituksenmukaisen sääntelykehityksen puuttuessa vaarana on se, että turvaudutaan epäasianmukaisiin itsenäisen ammatinharjoittamisen muotoihin. Itsenäisen ammatinharjoittamisen on kuitenkin täytettävä tietyt kriteerit, joita ovat muun muassa riippumattomuus, osapuolten vapaus ilmaista tahtonsa osallistumiseen, työn organisoimista koskeva itsemääräämisoikeus ja itsenäisyys.

2.12 Euroopan komission analyysi osoittaa, että alustojen kautta työtä tekeville ei välttämättä ole riittävästi tietoa ja ymmärrystä siitä, miten algoritmeja sovelletaan tehtäessä tiettyjä päätöksiä, joilla voi olla vaikutusta heidän työoloihinsa ja -ehtoihinsa. Ymmärryksen ja tiedon puute voi olla ongelma erityisesti digitaalisen valvonnan ja tiedonhallinnan yhteydessä, kun algoritmien suunnittelu ja hallinta vaikuttavat työoloihin ja -ehtoihin. Tästä syystä työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu on olennaisen tärkeää.

2.13 Tietoisuus alustojen työntekijöihin sovellettavista työ sopimuksista, jotka takaavat kohtuulliset palkkaehdot, sosiaalisen suojelun saatavuuden ja pääsyn työehtosopimusneuvottelujen piiriin, sekä näihin työ sopimuksiin liittyvä oikeusvarmuus ovat äärimmäisen tärkeitä sekä yritysten että työntekijöiden kannalta. Sama selkeysvaatimus koskee yrittäjän ja itsenäisen ammatinharjoittajan luokittelun kriteerejä. ETSK on ilmaissut selvän kantansa näistä seikoista asiakokonaisuuteen SOC/645/2021 kuuluvassa, puheenjohtajavaltio Saksan vuoden 2020 toisella puoliskolla esittämän pyynnön pohjalta laatimassaan lausunnossa ”Oikeudenmukainen työ alustataloudessa”.

⁽¹⁾ <https://www.eurofound.europa.eu/data/platform-economy/dossiers>

⁽²⁾ ETSK:n lisälausunto (EUVL C 364, 28.10.2020, s. 62).

⁽³⁾ ETSK:n lausunto digimarkkinasäädöksestä (EUVL C 286,16.7.2021, s. 64).

⁽⁴⁾ ETSK:n lausunto työoloja koskevasta direktiivistä (EUVL C 283, 10.8.2018, s. 39).

⁽⁵⁾ Alustava vaikutustenarviointi, Itsenäisiä ammatinharjoittajia koskevat työehtosopimukset – EU:n kilpailusääntöjen soveltamisala, 6. tammikuuta 2021. Ks. https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12483-Itsenaisia-ammattiharjoittajia-koskevat-tyoehtosopimukset-EUn-kilpailusääntöjen-soveltamisala_fi.

2.14 Kuten myös komissio on todennut, digitaalisessa alustataloudessa osuuskunnat ovat luoneet menestyksekkäästi malleja, joiden ansiosta on mahdollista yhdistää myönteisesti yrittäjyys, sosiaaliset oikeudet ja asianmukaiset työolot ja -ehdot ⁽⁶⁾.

3. Yleistä

3.1 Talouden ja sosiaalisen elämän digitalisaatioon liittyvät voimakkaat ja nopeat muutokset tuovat tullessaan uusia joustavuuden ja nopean sopeutumisen vaatimuksia. Ne myös laajentavat mahdollisuuksia valita erilaisia itsenäisen ammatinharjoittamisen muotoja. Tosin ne myös johtavat joskus uudelleen työn pirstaloitumiseen ja hajanaisuuteen niin, että vaiheisiin jakautumisen (vrt. perinteiset kokoonpanolinjat) lisäksi työstä tulee hajanaisista myös tilan ja ajan suhteen ja työ- ja vapaa-ajan välinen raja saattaa usein hämärtyä.

3.2 Nämä tekijät ovat osa monitahoista kehityssuuntausta, joka koskee myös korkeasti koulutettuja ammattilaisia, jotka saavat vastuulleen osia tuotantoprosessista erillisten sopimusten nojalla tai itsenäisinä ammatinharjoittajina. Esimerkkinä voidaan mainita ohjelmoijat, analyttikot ja sovelluskehittäjät sekä yhä hajautetumpien täydentävien palvelujen tarjoajat.

3.3 Covid-19-kriisi on osoittanut, että sellaisten kansallisten ja EU:n sääntöjen asianmukainen soveltaminen ja täytäntöönpano, joissa tunnustetaan niin kutsuttujen epätyypillisten työsuhteiden ⁽⁷⁾ piiriin kuuluvien työntekijöiden suojelun tarve, on edelleen ratkaisematon haaste monissa jäsenvaltioissa.

3.4 Digitaalisten alustojen käyttö työntekijöiden rekrytoinnin välineenä on monissa tapauksissa johtanut siihen, että työsopimuksia on tehty itsenäisen ammatinharjoittamisen mallin mukaan myös silloin, kun toiminta ei ole täysin riippumatonta ja itsenäistä. On myös esiintynyt tapauksia, joissa tämä toimintamalli on vastannut pikemmin tarpeeseen hillitä työvoimakustannuksia kuin tarpeeseen optimoida itsenäisyys työn organisoinnissa. Näin myös oikeusriitojen määrä on lisääntynyt Euroopan eri maiden tuomioistuimissa. On kuitenkin selvää, että näin nopeasti muuttuvaa ilmiötä ei ole mahdollista säännellä oikeusteitse ja oikeudenkäynneissä, vaan tarvitaan toteuttamiskelpoisia ratkaisuja, joissa otetaan asianmukaisesti huomioon käynnissä olevat perusteelliset muutokset ja osataan tulkita niitä.

3.5 Osuuskuntamuoto tarjoaa mahdollisuuden kehittää itsenäisten ammatinharjoittajien yrityksiä (kuten itsenäisten työntekijöiden osuuskuntia) osuuskunnan jäsenten pyrkiessä säilyttämään riippumattomuutensa ja luovuutensa ja parantamaan samalla omia tulojaan, työolojaan ja -ehtojaan ja sosiaalista suojeluaan. Lisäksi perinteisessä osuuskuntamuodossa (työosuuskunnat) digitaalisten alustojen ominaisuudet voidaan yhdistää osuuskuntatyön organisointimaliin, jolle ovat tyypillisiä demokraattinen rakenne ja kansallisten työehtosopimusten työntekijöille tarjoama suoja.

3.6 Alustaosuuskunta on osuuskuntamuotoinen yritys, jota johdetaan demokraattisesti yhdessä osallistuvien sidosryhmien kanssa ja joka järjestää tuotteiden ja palvelujen tuotannon ja kaupan tietotekniikkainfrastruktuurin ja erilaisia niin kiinteitä kuin mobiililaitteita yhteen liittävien protokollien kautta.

3.7 Kaikkien osuuskuntien tapaan myös alustaosuuskunnat kuuluvat niistä eniten riippuvaisille toimijoille, jotka myös hallinnoivat niitä, eli tässä tapauksessa työntekijöille, käyttäjille ja muille sidosryhmille. Niissä noudatetaan luonnollisesti työntekijäjäsenien sopimusehtoja sekä silloin, kun he tekevät työtä palkattuina työntekijöinä, että silloin, kun he toimivat itsenäisinä ammatinharjoittajina.

3.8 Osuuskuntamalli määrittää yhtiömuodon ja toimijoiden väliset suhteet, mutta sillä on ratkaiseva vaikutus myös toiminta-algoritmin päätöksentekoprosessiin. Lisäksi nämä mallit "toimivat neutraaleina välittäjinä ja jakavat hyödyt paremmin tuottajien/palveluntarjoajien kesken ja ottavat kansalaiset/kuluttajat mukaan hallintoihin, päätöksentekoon ja hyötyjen jakamiseen", kuten on vastikään todettu asiakokonaisuuteen NAT/794 kuuluvassa ETSK:n lausunnossa ⁽⁸⁾.

⁽⁶⁾ CoopCycle-liiton jäsenosuuskunnat ovat tästä hyvä esimerkki. Ne ovat polkupyörälähetien osuuskuntia, joissa lähetit ovat työntekijäjäseniä ja jotka jakavat muiden kaupunkien muiden osuuskuntien kanssa ohjelmistot, joita käytetään liiketapahtumiin ja sopivien kumppanuuksien luomiseen työntekijöiden, toimittajien ja käyttäjien välillä (<https://coopcycle.org/en/>).

⁽⁷⁾ Epätyypillinen työ on käsite, johon on kiinnitetty yhä enemmän poliittista huomiota etenkin viime vuosikymmenten aikana. Ks. esimerkiksi tutkimus All For One: <https://cecop.coop/works/cecop-report-all-for-one-reponse-of-worker-owned-cooperatives-to-non-standard-employment>.

⁽⁸⁾ ETSK:n lausunto aiheesta "Digitalisaatio ja kestävyys – nykytilanne ja toimien tarve kansalaisyhteiskunnan näkökulmasta" (EUVL C 429, 11.12.2020, s. 187).

3.9 Näin ollen edistämällä sellaisten uusien yritysten perustamista, jotka kokoavat nämä työntekijät osuuskuntiin, voidaan auttaa kehittämään uusia yritysmuotoja. Yhteen kokoaminen on hyödyksi näille toimijoille sekä liiketoimintamahdollisuuksien lisääntymisen (sekä niiden kesken että ulkopuolisten toimijoiden kanssa) että kustannusten ja etujen jakamisen muodossa. Usein nämä osuuskunnat antavat kansallisen lainsäädännön niin salliessa niihin kuuluville itsenäisille ammatinharjoittajille mahdollisuuden päästä olemassa olevien sosiaaliturvajärjestelmien piiriin.

3.10 Yrittäjähenki, yrittäjätaidot ja itsenäinen ammatinharjoittaminen ovat keskeisiä kasvun vauhdittajia. Yritysten perustaminen yksin ja erityisesti nuorena on kuitenkin vaikeaa. Tästä syystä on tärkeää kehittää näitä osuuskuntamuotoja, jotka uusien tekniikoiden ansiosta voivat edistää yrittäjähenkeä kokoamalla nuoria työntekijöitä osuuskuntiin riippumatta heidän oikeudellisesta asemastaan (palkattu työntekijä tai itsenäinen ammatinharjoittaja).

3.11 Vaikuttaa siltä, että tavanomaisia työsuhteita varten laaditut työtä ja sosiaaliturvajärjestelmää koskevat säännöt eivät kykene vastaamaan epätyypillisissä työsuhteissa toimivien työntekijöiden tarpeisiin. He tarvitsevat kuitenkin sosiaalista suojelua ja tarkoituksenmukaisia keskitetyt sopimisen muotoja. Monet nykyiset työn muutosten ja digitalisaation aiheuttamat haasteet ovat kannustaneet osuuskuntia laatimaan ratkaisuja työntekijöiden tarpeisiin, joita nykyiset institutionaaliset järjestelyt eivät täytä. Samaan aikaan ne pyrkivät vahvistamaan työntekijöiden itsensä toteuttamista kannustamalla näitä osallistumaan osuuskunnan omistukseen.

3.12 Niitä työntekijöitä silmällä pitäen, jotka haluavat, että heidän itsenäisyytensä taataan (ottamatta siis huomioon ”näennäisesti itsenäisiä työntekijöitä”), on hiljattain syntynyt uusia osuuskuntamalleja vastauksena työn uusien muotojen merkittävään kasvuun. Nämä uudet osuuskuntamuodot voivat tarjota erinomaisen välineen, joka edistää yrittäjäosaamisen sekä kustannusten ja etujen jakamisen yleistymistä. Erityisesti uusien tekniikoiden ansiosta joissakin uuden talouden muodoissa, kuten niin kutsutussa alustataloudessa, osuuskunnista voisi tulla keino tehdä itsenäisistä ammatinharjoittajista myös näiden alustojen omistajia, jolloin vältettäisiin myös hajanaisuuteen ajava kielteinen suuntaus⁽⁹⁾.

3.13 Alustaosuuskuntien perusajatus on selkeä: uudet internetiin ja verkkoalustoihin perustuvat liiketoimintamallit voidaan yhdistää osuuskuntamallin ansiosta niin, että omistajuus ja valvontavalta on niillä samoilla henkilöillä, jotka käyttävät verkkoalustoja ja työskentelevät niiden kautta. Nämä innovatiiviset yritysmuodot voivat edistää laadukasta työllisyyttä alustataloudessa ja tehdä digitaalitaloudesta osallistavampaa.

3.14 Osuuskuntamuotoiset digitaalialustat luovat näin ollen ”yritysmuodon”, joka hyödyntää digitaalitekniikoita, verkkosivustoja ja jaettuja mobiilisovelluksia ja toimii demokraattisen päätöksentekoprosessin ja osapuolten yhteisomistuksen pohjalta.

3.15 Tällä tavoin digitaalisella alustalla toimivan osuuskunnan oikeudellinen muoto soveltuu yhtä tehokkaasti myös tietojen vaihtoa ja jakamista harjoittavien yritysten organisointiin. Sitä voisivat hyödyntää yhä useammat yritykset ja erityisesti pk-yritykset, joilla voi olla suurempia vaikeuksia hankkia välittäjiä tiedon hallintaa ja vaihtoa varten. Osuuskunnan jäsenenä olevat pk-yritykset voisivat näin esimerkiksi säilyttää tällaisten rakenteiden hallinnoinnin.

3.16 Tämä potentiaali ei ole jäänyt huomaamatta Euroopan komissiolta, joka säätää datahallinnosta 25. marraskuuta 2020 esitetyn asetusehdotuksen 9 artiklassa mahdollisuudesta organisoida ”dataosuuskuntien palveluita”, kuten on korostettu myös asiakokonaisuuteen INT/921 kuuluvassa ETSK:n lausunnossa⁽¹⁰⁾.

3.17 Digitaalitaloutta koskevassa vuonna 2019 julkaistussa Yhdistyneiden kansakuntien raportissa⁽¹¹⁾ ja äskettäisessä ILO:n raportissa⁽¹²⁾ on myös tärkeä viittaus osuuskuntien mahdolliseen rooliin digitaalitalouden demokratisoimisessa.

3.18 On tärkeää tarjota alustojen kautta työtä tekeville välineitä, joiden avulla he voivat ohjailta uraansa ja jotka tarjoavat heille mahdollisuuden ammatilliseen kehittymiseen ja osaamisen kehittämiseen. Kuten komissio toteaa, digitaalisten alustojen kautta työskenteleviä ja/tai palveluja tarjoavia olisi tuettava heidän työntekijäasemastaan riippumatta jatkuvien koulutus- ja uudelleenkoulutustoimin sekä varmistamalla sosiaalinen suojele ja erityisesti työterveys ja -turvallisuus.

⁽⁹⁾ <https://cecop.coop/works/cecop-report-all-for-one-reponse-of-worker-owned-cooperatives-to-non-standard-employment>

⁽¹⁰⁾ ETSK:n lausunto datahallinnosta (EUVL C 286, 16.7.2021, s. 38).

⁽¹¹⁾ https://unctad.org/system/files/official-document/der2019_en.pdf

⁽¹²⁾ <https://www.ilo.org/global/research/global-reports/weso/2021/lang-en/index.htm>

3.19 Digitaalisten alustojen mallia, myös osuuskuntien muodossa, voidaan soveltaa etäopiskelutarjonnan kehittämiseen ja saatavuuden parantamiseen, mikä voi helpottaa yksilöllistä oppimista.

3.20 Työelämän ja myös monien arkielämän osa-alueiden digitalisaation välineiden laaja käyttöönotto edellyttää laajamittaista koulutuskapasiteettia digitaalisten perustaitojen alalla. Työmarkkinaosapuolten vuoropuheluun osallistuvien toimijoiden ja unionin toimielinten olisi edistettävä parhaiden käytäntöjen vaihtoa tällä alalla, jotta voidaan edistää vastavuoroista oppimista ja lisätä tietoisuutta talouden digitalisoinnin mahdollisuuksista. Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun ja keskitetyn sopimisen on tarjottava ensisijaiset puitteet työntekijöiden jatkokoulutuksen edistämiseksi.

Bryssel 8. joulukuuta 2021.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Christa SCHWENG*
